

**UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI”
CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOSOFIE
ȘCOALA DOCTORALĂ DE FILOSOFIE**

***Metafora între paradigma cognitivistă
și paradigma hermeneutică***

TEZĂ DE DOCTORAT

REZUMAT

Conducător de doctorat:

Prof. univ. dr. Veress Carol

Student-doctorand:

Cîmpean Andra-Mihaela

2014

Cuprins

Introducere	4
Motivele cercetării	4
Literatura consultată	6
Ipoteze de cercetare	9
Metode de cercetare	10
I. Formarea semnificației metaforice	12
1. Teoria interacțiunii la I. A. Richards	12
2. Gramatica logică la Max Black	20
3. Prisma teoriei literaturii la Beardsley	29
4. Abordarea semantică la Davidson și la Searle	33
5. Teoria bifurcației la White	46
II. Teoria receptării în confruntare cu abordarea psihologică a interpretării	54
1. Diferența dintre interpretare și receptare	54
2. Experiența estetică la Hans Robert Jauss	60
3. Cititorul implicit la Wolfgang Iser	63
4. Interpretarea în perspectiva psihologiei cognitive	67
5. Receptarea în perspectiva psihologiei cognitive	73
III. Problema modelelor cognitive ale comprehensiunii metaforei	77
1. Modele de corelație	77
2. Modele de categorizare	83
3. Discreditarea asemănării ca mecanism de comprehensiune	89
4. Modele de analogie	96
5. Modele de comprehensiune în dezbatere	101
6. Limitele concepției cognitiviste	107
IV. Viziunea hermeneutică asupra metaforei	109
1. Concepția lui Carl R. Hausman	109
2. Interacțiunea metaforică	113
3. Referința metaforică	122
4. Concepția lui Paul Ricoeur	132
5. Noua retorică și primatul cuvântului	150
6. Corelarea teoriei substituției cu teoria interacțiunii	171
V. Paralelă între concepția cognitivistă și hermeneutică asupra metaforei	183
1. Ce este metafora?.....	183

2. Metafora și deviația	188
3. Metafora și comparația	192
4. Parafrazabilitatea metaforei	194
5. Caracterul duplicitar al metaforei	196
6. Distincția literal–metaforic	197
7. Metafora și interacțiunea	200
Concluzii	203
Bibliografie	206

Cuvinte cheie

metaforă, știință cognitivă, hermeneutică, asemănare, interacțiune, selecție de proprietăți, parafrazabilitate, non-reversibilitate, analogie, informativitate, substituție, tensiune, ornament, context, interpretare, receptare

Metafora între paradigma cognitivă și paradigma hermeneutică

Rezumat

Metafora este un subiect intens discutat în zilele noastre, existând teoreticieni din numeroase domenii care își arată interesul pentru ea. Atenția noastră a fost atrasă spre acest subiect de articolele scrise de George Lakoff, și puțină cercetare pe acest subiect a descoperit o mare varietate de texte scrise despre el. Subiectul este fascinant, și îl abordăm de fiecare dată cu un interes sporit.

În pletora de material pe care l-am descoperit, a fost dificil să ne hotărâm asupra unei teme; totuși, ne-am hotărât să tratăm cele mai importante două linii de cercetare (cognitivă și hermeneutică) în mod comparativ, pentru a scoate în evidență ceea ce au ele

în comun. Aceasta a fost o sarcină importantă, deoarece, în tot materialul pe care l-am găsit despre acest subiect, nici un alt studiu nu a încercat aceasta. Prin urmare, am vrut să aflăm dacă cele două linii de cercetare sunt atât de incompatibile încât este exclusă orice colaborare între ele.

Ipoteza noastră este că o colaborare ar fi posibilă, și de aceea am purces la demonstrarea propriu-zisă a acestui fapt. Rezultatele, însă, au fost puțin surprinzătoare, întrucât nu au fost cele așteptate. Se pare că o colaborare directă nu este în totalitate realizabilă, deoarece cele două discipline discutate sunt interesate de lucruri diferite. Dar împrumutul este încurajat și chiar dezirabil.

O altă ipoteză se referă la capitolul al doilea al lucrării și privește anumite acuzații pe care Gerard Steen le aduce criticilor literari care, după părerea lui, pretind să scrie studii despre receptare, însă în realitate vorbesc despre interpretare. În ceea ce privește acest punct, în urma cercetării putem spune că Steen are dreptate în mare măsură, dar și că teoreticienii vorbesc și despre receptare, deși poate, în mai mică măsură.

Steen spune de asemenea că acești autori vorbesc mai mult despre cititori ideali, așa cum sunt criticii literari, și nu despre cititori reali. Criticii literari au mult timp pentru a dedica citirii și găsirii și analizei de metafore, în timp ce cititorii reali au și mai puțin timp și mai puțină răbdare. Cei din urmă trebuie să găsească un interes personal într-o carte pentru a fi impulsionați să o citească. Din acest motiv Steen este mai interesat de procesele mentale la care recurg cititorii reali și nu de cititorii ideali. După părerea lui, cititorii reali pun la dispoziție informație despre procesul real de citire decât cititorii ideali.

În această privință, Steen are din nou dreptate, dar nu în totalitate. Deși scriitorii scriu într-adevăr mai mult despre cititori ideali, sau chiar despre constructe textuale, ei lasă loc pentru arbitrarul care este adus de cititorii reali. Ei spun că constructele textuale sunt tipare actualizate în mod diferit de către cititori. Iser spune că nici măcar nu ar fi de dorit ca cititorii să actualizeze tiparul la fel, deoarece atunci toate interpretările ar fi la fel.

Metodele noastre de cercetare includ investigația filosofică, demersuri analitice, demersuri interpretative și comprehensive, demersuri argumentative și reflecția filosofică.

Cercatarea a fost structurată în cinci capitole din dorința de a acoperi cât mai mult teritoriu posibil. Am dorit să expunem ideile unora dintre cei mai influenți teoreticieni

care au scris despre metaforă, și mai ales de a facilita discuția despre autorii care împrumută noțiuni de la aceștia, și acesta este scopul primului capitol, care este despre I.A. Richards, Max Black, Monroe C. Beardsley, Paul Searle și Donald Davidson. De asemenea, acestea sunt nume importante în istoria studiului asupra metaforei, și de aceea, un asemenea capitol, care ar putea pune bazele pentru discuția unor probleme mai complexe, este esențial. Acest capitol face și o introducere în problemele care sunt discutate în conexiune cu metafora, și prezintă principalele argumente cu care sunt combătute postulatele principale.

Ideea pentru cel de-al doilea capitol mi-a venit din cartea lui Gerard Steen, *Understanding metaphor in literature*, o carte de orientare cognitivă, unde autorul investighează procesele mentale ale procesării metaforei în literatură. Prin urmare, acest capitol este un preambul la comparația mai extinsă care va avea loc în următoarele capitole. În această carte, Steen afirmă că studiile care se pretind a fi despre procesul receptării se referă de fapt la interpretare, și că nu cititorii reali sunt cei luați în considerare în ele, ci cititori ideali, fapt care nu ne aduce mai aproape de mecanismele procesării de informație. Și aceste afirmații ne-au trezit curiozitatea, așa că am încercat să aflăm dacă sunt adevărate. Rezultatul este că într-adevăr acuzațiile de bază sunt adevărate, însă, teoreticienii nu au ignorat complet acele puncte la care se referă Steen. Într-adevăr vorbesc în primul rând despre cititori ideal, dar lasă loc suficient și pentru cititorii reali.

În următorul capitol, abordăm câteva dintre modelele cognitive de procesare a metaforei și le subliniem principalele beneficii și probleme. În analiza și comparația a trei modele cognitive a procesării metaforei, rezultatul a fost că cel mai bun dintre modele combină elemente ale două dintre cele mai importante modele cognitive, unul dintre ele fiind modelul de comparație. Cele trei modele analizate sunt modelul metaforei conceptuale a lui George Lakoff, modelul atribuirii interactive de proprietăți al lui Sam Glucksberg și Boaz Keysar și modelul alinierii structurale al lui Dedre Gentner și Peter Wolff. Cel mai comprehensiv dintre ele, deși toate își îndeplinesc sarcinile destul de bine, este modelul lui Dedre Gentner.

Capitolul IV conține unele dintre cele mai relevante teorii ale metaforei pe care le-am întâlnit în filosofie. De asemenea, ele dunt și printre cele mai noi. Prima și ultima sunt

teorii interacționist-hermeneutice, care au fost folosite pentru comparația în sine; cel de-al doilea vine din filosofie analitică, și poate are mai multe în comun cu modelele cognitiviste. Carl R. Hausman a fost primul scriitor tratat, iar teoria lui a fost interesantă pentru noi deoarece propune o reinterpretare a interacționismului. În ceea ce privește analogia și parafrazabilitatea, el le exclude complet pentru a nu periclita informativitatea metaforei. Roger M. White ni s-a părut interesant deoarece el nu își limitează metafora la doi termeni: unul metaforic și unul nonmetaforic. El vorbește despre cuvinte bifurcate care înlocuiesc cuvintele metaforice, și acestea pot fi mai multe decât unul pe metaforă. Din acest punct de vedere, această teorie ar putea fi mai avantajoasă decât cele care postulează unul sau doi termeni pentru metaforă. Iar Paul Ricoeur nu a fost un scriitor care putea fi ignorat, întrucât numele lui apare în multe dintre cărțile despre metaforă. Teoria lui a fost valoroasă pentru noi deoarece articulează o viziune hermeneutică asupra metaforei. El este de asemenea, neortodox comparativ cu alți interacționiști, ceea ce îl face într-adevăr unic. Unul din modurile în care se îndepărtează de modurile în care vorbesc celelalte voci despre metaforă este faptul că pentru el asemănarea poate fi un lucru pozitiv.

Iar în ultimul capitol ne-am concentrat asupra comparației propriu-zise dintre cele două viziuni care au fost expuse în detaliu. Reiese că de fapt au multe lucruri în comun. De exemplu, atât Lakoff cât și Ricoeur vorbesc despre originile limbii ca fiind metaforice. Sau, Sam Glucksberg pretinde că teoria sa este una interacționistă, însă această afirmație nu se verifică.

Considerăm că comparația între cele două paradigme a fost fructuoasă, descoperindu-se numeroase puncte comune. Deși la prima vedere știința cognitivă nu pare a avea mare lucru în comun cu hermeneutica, se pare că există unele puncte în care cele două se întâlnesc, și deși folosesc limbaje diferite, adesea vorbesc despre aceleași lucruri.

Deși rezultatele comparației se dovedesc a fi favorabile, considerăm că o colaborare între cele două discipline ar fi dificil de realizat, și doar dacă premisele filosofice pe care se bazează sunt ignorate. De asemenea, trebuie menționat că știința cognitivă se află deja în colaborare cu un anumit tip de filosofie: filosofia analitică. Însă, dacă elemente sunt împrumutate dintr-o parte într-alta, aceasta s-ar putea dovedi o mișcare fructuoasă.

Bibliografie

Bahtin, Mihail, 1982, 1975, *Probleme de literatură și estetică*, traducere de Nicolae Iliescu, prefață de Marian Vasile, București, Editura Univers.

Barthes, Roland, 1977, „The death of the author”, *Image.Music.Text*, Londra, Fontana Press.

Barthes, Roland, 1987, „Gradul zero al scriiturii”, *Romanul scriiturii*, prefață de Adriana Babeți, postfață de Delia Șepetean-Vasilu, București, Editura Univers.

Barthes, Roland, 1994, *Plăcerea textului*, traducere de Marian Papahagi, postfață de Ion Pop, Cluj, Editura Echinoc.

Beardsley, Monroe C., 1962, „The metaphorical twist”, *Philosophy and Phenomenological Research*, [online] nr. 3(22), pp. 293-307, Locul de regăsire: <http://www.jstor.org/stable/2104415> .

Beardsley, Monroe C., 1976, „Metaphor and falsity”, *The journal of aesthetics and art criticism*, [online], nr. 2(35), pp. 218-222, Locul de regăsire: <http://www.jstor.org/stable/430379> .

Beardsley, Monroe C., 1978, „Metaphorical senses”, *Noûs*, [online], nr. 1(12), pp. 3-16, Locul de regăsire: <http://www.jstor.org/stable/2214651>.

Beardsley, Monroe C., 1981a, 1958, *Aesthetics: Problems in the philosophy of criticism*, second edition, Indianapolis, Cambridge, Hackett Publishing Company, Inc.

Beardsley, Monroe C., 1981b, „Fiction as representation”, *Synthese*, [online] nr. 3(46), pp. 291-313, Locul de regăsire: <http://www.jstor.org/stable/20115593> .

Daneman, Meredyth, 1987, Reading and working memory, În: Beech, John R. Și Colley, Ann M., *Cognitive approaches to reading*, Chichester, John Wiley & Sons.

Black, Max, 1954-1955, „Metaphor”, *Proceedings of the Aristotelian Society*, New Series, [online] ,vol. 55, Locul de regăsire: <http://www.jstor.org/stable/4544549>.

Black, Max, 1979, „How metaphors work: a reply to Donald Davidson”, *Critical Inquiry*, [online], nr. 1(6), pp. 131-143, Locul de regăsire: <http://www.jstor.org/stable/1343091>.

Black, Max, 1993, More about metaphor, În: Ortony, Andrew, 1993, *Metaphor and thought*, Cambridge, Cambridge University Press.

Bowdle, Brian F. și Gentner, Dedre, 2005. „The career of metaphor”, *Psychological review*, nr. 122(1), pp. 193-216.

Camp, Elisabeth, 2006a, Metaphor in the mind: the cognition of metaphor. *Philosophy compass*, nr. 1/2, pp. 154-170.

Camp, Elisabeth, 2006b, „Contextualism, metaphor and what is said”, *Mind & Language*, [online] nr. 3(21), pp. 280-309, Locul de regăsire: <http://www.sas.upenn.edu/~campe/Papers/Camp.CntxIsmMet%26WIS.M%26L.pdf>.

Camp, Elisabeth, 2006c, „Metaphor in the mind: The cognition of metaphor”, *Philosophy compass*, [online], nr. 1(2), pp. 154-170, Locul de regăsire: <http://rci.rutgers.edu/~emc233/Papers/Camp.MetinMind.pdf>.

Cassirer, Ernst, 1994, *Eseu despre om: o introducere în filozofia culturii umane*, traducere de Constantin Coșman, București, Humanitas.

Cassirer, Ernst, 2008, *Filozofia formelor simbolice*, traducere de Adriana Cînta și Mihaela Bereschi, Pitești, Paralela 45.

La Caze, Marguerite, 2002, *The analytic imaginary*, Ithaca, Cornell University Press.

Cooper, David E., 1986, *Metaphor*, Oxford, Basil Blackwell Inc.

Cosmovici, Andrei, 1996, *Psihologie generală*, Iași, Polirom.

Debatin, Bernhard, Jackson, Timothy R., și Steuer, Daniel (eds.), 1997, *Metaphor and rational discourse*, Tuebingen, Max Niemeyer Verlag.

Deciu Ritivoi, Andreea, 2006, *Paul Ricoeur: Tradition and innovation in rhetorical theory*, New York, State University of New York Press.

Delacampagne, Christian, 1998, *Istoria filozofiei în secolul XX*, traducere de Filon Morar și Camelia Runcean, București, Editura Babel.

Derrida, Jacques, 1998, *Scritura și diferența*, traducere de Bogdan Ghiu și Dumitru Țepeneag, prefață de Radu Toma, București, Editura Univers.

Derrida, Jacques, 2009, *Despre gramatologie*, traducere, comentarii și note de Bogdan Ghiu, Cluj-Napoca, Tact.

Eco, Umberto, 1982, *Tratat de semiotică generală*, traducere, comentarii și note de Anca Giurescu și Cezar Radu, postfață și note de CezarRadu, București, Editura Științifică și Enciclopedică.

Eco, Umberto, 1996, *Limitele interpretării*, Constanța, Editura Pontica.

Eco, Umberto, 1997, 1994, *Șase plimbări prin pădurea narativă*, traducere de Ștefania Mincu, Constanța, Pontica.

Eco, Umberto, 2002, 1962, *Opera deschisă. Formă și indeterminare în poeticile contemporane*, traducere și prefață de Cornel Mihai Ionescu, ediția a II-a, Pitești, Paralela 45.

Furmuzachi, Gabriel, 2005, *Language, identity and multiculturalism*, Dissertation zur Erlangung des Doktorgrades der Philosophie, Wien.

Gadamer, Hans-Georg, 2001, *Adevăr și metodă*, traducere de Gabriel Cercel, Larisa Dumitru, Gabriel Kohn și Călin Petcana, București, Teora.

Genette, Gerard, 1994, *Introducere în arhitext. Ficțiune și dicțiune*, traducere și prefață de Ion Pop, București, Editura Univers.

Gentner, Dedre, 1983, „Structure-mapping: a theoretical framework for analogy”, *Cognitive science*, nr. 7, 155-170.

Gentner, Dedre, 1988, „Metaphor as structure mapping: the relational shift”, *Child development*, nr. 59, pp. 47-59.

Gentner, Dedre, 2003, „Why we're so smart”, În Gentner, Dedre și Goldin-Meadow, S. (eds.), *Language in mind: advances in the study of language and thought*. Cambridge, MA: MIT Press.

Gentner, Dedre, Bowdle, Brian, Wolff, Phillip și Boronat, C., 2001, Metaphor is like analogy, În: Gentner, Holyoak, Kokinov (eds.), *The analogical mind: Perspectives from cognitive science*, pp. 199-253, Cambridge MA, MIT Press.

Gentner, Dedre și Markman, Arthur B. 1997, „Structure mapping in analogy and similarity”, *American psychologist*, nr. 52(1), pp. 45-56.

Gentner, Dedre și Wolff, Phillip, 1997, „Alignment in the processing of metaphor”, *Journal of memory and language*, nr. 37, pp. 331-355.

Gibbs, Raymond W., 1994, *The poetics of mind: figurative thought, language and understanding*, Cambridge, Cambridge university press.

Gibbs, Raymond W., 1996, „Why many concepts are metaphorical”, *Cognition*, [online], nr. 61, pp. 309-319, Locul de regăsire:

http://psychology.illinoisstate.edu/jcutti/psych480_24/readings/gibbs1996.pdf.

Glucksberg, Sam, 2001, *Understanding figurative language: from metaphors to idioms*, New York, Oxford University Press.

Glucksberg, Sam și Keysar, Boaz, 1990, „Understanding metaphorical comparisons: beyond similarity”, *Psychological review*, [online], nr. 1(97), pp. 3-18, Locul de regăsire: http://www.cog.brown.edu/courses/cg195/pdf_files/fall05/understandingmetaphoricalcomparisons.pdf.

Glucksberg, Sam, McGlone, Matthew S., 1999, „When love is not a journey: what metaphors mean”, *Journal of pragmatics*, nr. 31, pp. 1541-1558.

Glucksberg, Sam, McGlone, Matthew S. și Manfredi, Deanna, 1997, „Property attribution in metaphor comprehension”, *Journal of memory and language*, nr. 36, pp. 50-67.

Grayling, Anthony C., 2006, *Wittgenstein*, traducere din engleză de Gheorghe Ștefanov, ediția a II-a, București, Humanitas.

Guttenplan, Samuel, 2005, *Objects of metaphor*, New York, Oxford University Press.

Hausman, Carl R., 1989, *Metaphor and art*, Cambridge, Cambridge University Press.

Humboldt, Wilhelm von, 2008, *Despre diversitatea structurală a limbilor omenești și influența ei asupra dezvoltării spirituale a umanității*, traducere și prefață de Eugen Munteanu, București, Humanitas.

Iliescu, Adrian-Paul, 1989, *Filosofia limbajului și limbajul filosofiei: o investigație privind identitatea și autenticitatea filosofiei*, București, Editura Științifică și Enciclopedică.

Iser, Wolfgang, 2006, *Actul lecturii: o teorie a efectului estetic*, traducere din germană, note și prefață de Romanița Constantinescu, traducerea fragmentelor din limba engleză de Irina Cristescu, Pitești, Paralela 45.

Jauss, Hans Robert și Berzinger, Elizabeth,, 1970, „Literary history as a challenge to literary theory”, *New literary history*, [online], nr. 1(2), pp. 7-37, Locul de regăsire:

<http://www.rlwclarke.net/Theory/SourcesPrimary/JaussLiteraryHistoryasaChallengetoLiteraryTheory.pdf>.

Jauss, Hans Robert, 1983, *Experiență estetică și hermeneutică literară*, traducere și prefață de Andrei Corbea, București, Editura Univers.

Keysar, Boaz, Shen, Yeshayahu, Glucksberg, Sam și Horton, William S., 2000, „Conventional language: How metaphorical is it?”, *Journal of memory and language*, [online], nr. 43, pp. 576-593, Locul de regăsire:

<http://www.tau.ac.il/~yshen/publications/Understanding%20conventional%20metaphors.pdf>.

Koevecses, Zoltan, 2006, *Language, mind and culture: a practical introduction*, Oxford, Oxford University Press.

Lakoff, George și Johnson, Mark, 2003, *Metaphors we live by*. London, The University of Chicago Press.

Landau, Erika, 1979, *Psihologia creativității*, traducere de Ana Aronescu și Lorentz Aronescu, București, Editura Didactică și Pedagogică.

Lee, Barry (ed.), 2011, *Philosophy of language: The key thinkers*, London, Continuum International Publishing Group.

Lotman, Iuri M., 2004, *Studii de tipologie a culturii*, traducere de Radu Nicolau, prefață de prof. univ. Mihai Pop, București, Editura Univers.

de Man, Paul, 1978, „The epistemology of metaphor”, *Critical inquiry*, [online], nr. 1(5), pp. 13-30, Locul de regăsire:

http://seas3.elte.hu/coursematerial/RuttkayVeronika/epistemology_of_metaphor.pdf.

McGlone, Matthew S., 2007, „What is the explanatory value of a conceptual metaphor?”, *Language & Communication*, [online], nr. 27, pp. 109-126, Locul de regăsire:

<http://www2.hawaii.edu/~bergen/ling441/mcglone.pdf>.

Miclea, Mircea, 2003, *Psihologie cognitivă. Modele teoretico-experimentale*, ediția a II-a revăzută, Iași, Polirom.

Mooij, Jan J. A., 1976, *A study of metaphor: on the nature of metaphorical expressions, with special reference to their reference*, Amsterdam, North-Holland Publishing Company.

Murphy, Gregory L. 1996, „On metaphoric representation”, *Cognition*, nr. 60, pp. 173-204.

Murphy, Gregory L., 1997, „Reasons to doubt the present evidence for metaphoric representation”, *Cognition*, nr. 62, pp. 99-108.

Ortony, Andrew, 1979, „Beyond literal similarity”, *Psychological review*, [online], nr. 3(86), Locul de regăsire:

http://www.cs.northwestern.edu/~ortony/Andrew_Ortony_files/Beyond%20Literal%20Similarity.pdf.

Richards, I. A., 1936, *The philosophy of rhetoric*, New York, Oxford University Press.

Ricoeur, Paul, 1974, „Metaphor and the main problem of hermeneutics”, *New literary history*, [online], nr. 1(6), pp. 95-110, Locul de regăsire: <http://www.jstor.org/stable/468343>.

Ricoeur, Paul, 1984, *Metafora vie*, traducere și cuvânt înainte de Irina Mavrodin, București, Editura Univers.

Ricoeur, Paul, 1995, *Eseuri de hermeneutică*, traducere de Vasile Tonoiu, București, Humanitas.

Ricoeur, Paul, 1999, *Conflictul interpretărilor*, traducere și postfață de Horia Lazăr, Cluj, Echinox.

Roco, Mihaela, 2001, *Creativitate și inteligență emoțională*, Iași, Polirom.

Sacks, Sheldon (ed.), *On metaphor*, Chicago, The University of Chicago Press.

Saussure, Ferdinand de, 1998, *Curs de lingvistică generală*, traducere și cuvânt înainte de Irina Izverna Tarabac, ediție critică de Tullio De Mauro, Iași, Polirom.

Searle, John R., 1979, *Metaphor, În: Expression and meaning: Studies in the theory of speech acts*, Cambridge, Cambridge University Press.

Simms, Karl, 2003, *Paul Ricoeur*, London, Routledge.

Steen, Gerard, 1994, *Understanding metaphor in literature: an empirical approach*, London, Longman Group Limited.

Stellardi, Giuseppe, 2000, *Heidegger and Derrida on philosophy and metapho: imperfect thought*, Amherst, Humanity Books.

Stroll, Avrum, 2000, *Twentieth century analytic philosophy*, New York, Cambridge University Press.

Sweetster, Eve, 1990, *From etymology to pragmatics: metaphorical and cultural aspects of semantic structure*, Cambridge, Cambridge University Press.

White, Roger M., 1996, *The structure of metaphor: the way the language of metaphor works*, Oxford, Blackwell Publishers Ltd.

Wittgenstein, Ludwig, 1993, *Caietul albastru*, traducere de Mircea Dumitru, Mircea Flonta și Adrian-Paul Iliescu, notă introductivă de Mircea Flonta, București, Humanitas.

Wittgenstein, Ludwig, 2004, *Cercetări filosofice*, traducere de Mircea Dumitru și Mircea Flonta, în colaborare cu Adrian-Paul Iliescu, studiu introductiv de Adrian-Paul Iliescu, București, Humanitas.

Zajonc, Robert B., 1980, „Feeling and thinking. Preferences need no inferences”, *American psychologist*, [online], nr. 2(35), pp. 151-175, Locul de regăsire:

<http://heatherlench.com/wp-content/uploads/2008/07/zajonc.pdf>

Zlate, Mielu, 1999, *Psihologia mecanismelor cognitive*, Iași, Polirom.